

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินของตัวแทนประกันชีวิต

อาทิตยา นกน้อย *

รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ **

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิตว่ามีปัญหาและอุปสรรคหรือยังมีข้อบกพร่องอันเป็นเหตุให้ ตัวแทนประกันชีวิตยังอาจดำเนินการในทางที่ไม่สุจริตก่อให้เกิดความเสียหายต่อบริษัทผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ถึงข้อบกพร่องของมาตรการทางกฎหมายและหาข้อเสนอแนะที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา

จากการศึกษาพบว่าตัวแทนประกันชีวิตซึ่งเป็นคนกลางระหว่างบริษัทกับผู้เอาประกันภัยได้อาศัยช่องว่างของกฎหมายแสวงหาประโยชน์จากการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตได้อาศัยวิธีการต่าง ๆ หลายประการส่งผลให้เกิดความเสียหายทั้งต่อบริษัทผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันโยชน์ เช่น ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตไม่นำส่งเบี้ยประกันภัยคืนผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่บริษัทบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย หรือปัญหาการไม่นำเงินค่าสินไหมทดแทนที่บริษัทมอบหมายให้นำไปมอบให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันโยชน์ หรือปัญหาตัวแทนประกันชีวิตมีการปกปิดข้อความจริงของผู้เอาประกันภัย หรือบุคคลอื่น การใช้จ่ายเงินยอมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลหนึ่ง เพื่อมุ่งหวังที่จะได้รับประโยชน์จากค่าบำเหน็จที่จะได้รับจากบริษัทหากบริษัทตกลงรับทำสัญญาประกันชีวิต หรือปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอบความรู้ของตัวแทนประกันชีวิตที่ยังไม่ครอบคลุมถึงการอบรมวิชาชีพและการพัฒนาบุคลิกภาพ หรือปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิต และปัญหาการใช้ข้อความหรือภาพโฆษณาหรือหนังสือชักชวนในการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยที่ไม่ตรงกับข้อความคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัย

ผู้ศึกษาจึงได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ (1) ควรที่จะมีการบัญญัติโทษทางอาญาไว้เป็นพิเศษใน พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ให้สูงเท่ากับความผิดอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน ในกรณียกเบี้ยประกันภัยหรือเงินค่าสินไหมทดแทนที่จะนำส่งให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันโยชน์ เนื่องจากเงินดังกล่าวมาจากเบี้ยประกันภัยของผู้เอาประกันภัยทุกคนที่ได้เอาประกันชีวิตไว้กับบริษัท และให้ถือเป็นการผิดที่ไม่สามารถยอมความได้ (2) ควรเพิ่มบทบัญญัติในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตดำเนินการทำให้เกิดความเสียหายต่อบริษัทให้นายทะเบียน

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ที่มีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตได้ด้วย (3) ควรแก้ไขปรับปรุงประกาศของสำนักคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยว่าด้วยหลักสูตรการสอบความรู้ให้ครอบคลุมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนของบริษัทประกันชีวิต (4) ควรเพิ่มคุณสมบัติของขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตในเรื่องคุณสมบัติด้านการศึกษาให้ต้องจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าเนื่องจากอาชีพดังกล่าวมีความสำคัญเทียบเท่าอาชีพอิสระสาขาอื่น ๆ (5) ควรมีบทบัญญัติโทษทางอาญากรณีตัวแทนประกันชีวิตนำข้อความหรือภาพโฆษณาหรือหนังสือชักชวนที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากบริษัทผู้รับประกันภัยไปชักชวนบุคคลภายนอกให้หลงเชื่อเข้าทำสัญญาประกันชีวิตให้ชัดเจน เพื่อป้องกันและปราบปรามมิให้ตัวแทนประกันชีวิตกระทำการดังกล่าว

1. บทนำ

ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ให้ความห่วงใยเรื่องความมั่นคงทางการเงินมากขึ้น เพราะการดำเนินชีวิตของประชาชนมีความเสี่ยงมากขึ้นอันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงเกิดภัยขึ้นได้เสมอ ประชาชนจึงให้ความสำคัญกับการประกันชีวิต ซึ่งให้ทั้งความคุ้มครองการเสี่ยงภัยของชีวิตและในขณะเดียวกันก็ให้ประโยชน์ในด้านการออมด้วย อย่างไรก็ตามธุรกิจประกันชีวิตมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยตัวแทนประกันชีวิตทำหน้าที่ในการชักชวนให้ทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท โดยตัวแทนประกันชีวิตจะให้คำแนะนำเกี่ยวกับแบบและความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันชีวิตแต่ละแบบซึ่งแตกต่างกันไป เพื่อให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของบุคคลที่แตกต่างกันไปในนอกจากนั้นแล้ว ตัวแทนประกันชีวิตยังอาจได้รับมอบหมายให้ทำสัญญาประกันชีวิตในนามบริษัทได้ด้วย หน้าที่อีกประการหนึ่งคือสามารถรับเบี้ยประกันภัยในนามบริษัทได้โดยไม่ต้องมีการมอบอำนาจ ทว่าในการดำเนินการใด ๆ ของตัวแทนประกันชีวิตดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อบริษัทผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐจึงมีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลเกี่ยวกับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิต เพื่อให้การดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิตเป็นไปด้วยความสุจริต ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัยและประชาชนที่เข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท

จากการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิตได้แก่ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตไม่นำส่งเบี้ยประกันภัยคืนผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่บริษัทไม่รับทำสัญญาประกันชีวิตและคืนเบี้ยประกันภัยที่ชำระมาพร้อมกับคำขอเอาประกันภัย ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตไม่นำเงินค่าสินไหมทดแทนที่บริษัทมอบหมายให้นำไปชำระแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ ตัวแทนประกันชีวิตทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นโดยปกปิดข้อความจริงของผู้เอาประกันภัย หรือปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอบความรู้ของตัวแทนประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิต ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตใช้ข้อความหรือภาพโฆษณาหรือหนังสือชักชวนในการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัย เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึง

ข้อบกพร่องของมาตรการทางกฎหมายและหาแนวทางที่เหมาะสมมาใช้เป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย โดยวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเพื่อจะได้ทราบว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะนำมาบังคับใช้กับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิต เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ และผู้เขียนจะเสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิตมีประสิทธิภาพและส่งผลให้เกิดความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยมากยิ่งขึ้น

2. กฎหมายที่ใช้กำกับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิต

กฎหมายที่ใช้กำกับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิต ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 โดยกำหนดให้ผู้ที่จะเป็นตัวแทนประกันชีวิต ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน โดยผู้ที่ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ (1) บรรลุนิติภาวะ (2) มีภูมิลำเนาในประเทศไทย (3) ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ (4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำ โดยทุจริต เว้นแต่จะพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ก่อนวันขอรับใบอนุญาต (5) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย (6) ไม่เป็นนายหน้าประกันชีวิต (7) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือใบอนุญาตนายหน้าประกันชีวิตในระยะเวลา 5 ปี ก่อนวันขอรับใบอนุญาต (8) ได้รับความศึกษาประกันชีวิตจากสถาบันการศึกษาที่นายทะเบียนประกาศกำหนด หรือ สอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตได้ตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนประกาศ กำหนด

นอกจากการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทที่ตนเป็นตัวแทนแล้ว ตัวแทนประกันชีวิตต้องมีสิทธิรับเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยต้องชำระให้แก่บริษัทได้ด้วยสิทธิที่ได้มาโดยบทบัญญัติของกฎหมายโดยไม่ต้องมีการมอบอำนาจดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 71 วรรคหนึ่ง นอกจากนี้แล้วตัวแทนประกันชีวิตยังอาจทำสัญญาประกันชีวิตในนามบริษัทได้หากได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท จะเห็นได้ว่าการดำเนินการเป็นตัวแทนประกันชีวิตมีลักษณะเช่นเดียวกับผู้ประกอบการวิชาชีพอื่น ๆ มีกรณีที่ต้องมีการเพิกถอนใบอนุญาตได้ โดยกฎหมายให้อำนาจนายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตการเป็นตัวแทนประกันชีวิตได้ เมื่อปรากฏแก่นายทะเบียนว่าตัวแทนประกันชีวิตดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (1) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (2) ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่นายทะเบียนหรือ คณะกรรมการประกาศกำหนด (3) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 69 หรือมาตรา 72 แล้วแต่กรณี (4) ดำเนินงานทำให้เกิดหรืออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายประกันภัย หรือประชาชน

3. กฎหมายที่ซ้ำก้ำกักับการดำเนินของตัวแทนประกันชีวิตในกฎหมายต่างประเทศ

3.1 สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยประกันชีวิตขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์การควบคุมการประกอบธุรกิจประกันชีวิตอันจะเป็นการปกป้องและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ได้รับผลประโยชน์จากผู้รับประกันภัยโดยถูกต้องตามกฎหมาย กฎหมายดังกล่าวได้แก่ Insurance Law of the People's Republic of China โดยใน Article 13 บัญญัติว่าสัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นแล้วมีผลนับแต่เมื่อผู้เอาประกันภัยยื่นคำขอเอาประกันภัย โดยถือว่าสัญญาประกันชีวิตนั้นมีผลบังคับใช้ภายใต้ข้อกำหนดและเงื่อนไขตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญา และมีผลผูกพันผู้เอาประกันภัยและบริษัทผู้รับประกันภัยตลอดอายุสัญญา โดยผู้รับประกันภัยต้องออกกรมธรรม์ประกันภัยให้กับผู้เอาประกันภัย เพื่อเป็นหลักฐานว่าสัญญาประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันภัยทำนั้นมีข้อตกลงและเงื่อนไขตามสัญญาที่ทำไว้ต่อกัน

ตัวแทนประกันชีวิต อาจเป็นนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาที่ได้โดยอำนาจจากบริษัทผู้รับประกันภัยเพื่อทำธุรกรรมทางธุรกิจประกันชีวิตในนามของบริษัทผู้รับประกันภัยและภายใต้ขอบอำนาจที่บริษัทผู้รับประกันภัยมอบหมายให้ โดยตัวแทนประกันชีวิตจะได้รับผลตอบแทนจากการขายประกันชีวิตจากบริษัทผู้รับประกันภัย หากตัวแทนประกันชีวิตไปก่อกระทำทำให้เกิดความเสียหายใด ๆ กับผู้เอาประกันภัย บริษัทผู้รับประกันภัยจำต้องรับผิดชอบร่วมกับตัวแทนประกันชีวิต โดยผู้เอาประกันสามารถยื่นคำขอเพื่อตรวจสอบการกระทำใด ๆ ของตัวแทนประกันชีวิตได้ และตัวแทนประกันชีวิต จะต้องได้รับใบอนุญาตให้เป็นตัวแทนประกันชีวิตจากฝ่ายกำกับดูแลและควบคุมการประกันชีวิต

ตัวแทนประกันชีวิตจะต้องเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพและอบรมการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของการตัวแทนประกันชีวิตตามที่บริษัทผู้รับประกันภัยจัดอบรมหรือส่งไปอบรม เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาวิธีการดำเนินงานอันจะเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัญญาประกันชีวิต อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิตและยึดถือปฏิบัติตามหลักความสุจริต อันจะเป็นการลดปริมาณความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการละเมิดของตัวแทนประกันชีวิตต่อผู้เอาประกันภัย

ความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิต มีดังนี้

1) ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตไปหลอกลวงให้บุคคลใดหลงเชื่อและยื่นคำขอทำสัญญาประกันชีวิต หรือหลอกให้ผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตเข้าทำสัญญาประกันชีวิต การกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งตัวแทนประกันชีวิตต้องถูกสอบสวนและต้องรับโทษอาญา

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้รับความเสียหายแต่ยังไม่ถึงขั้นร้ายแรง ฝ่ายกำกับดูแลและควบคุมการประกันชีวิตมีอำนาจในการลงโทษตัวแทนประกันชีวิตให้แก้ไขหรือปรับไม่น้อยกว่า ห้าหมื่นหยวน แต่ไม่เกินสามแสนหยวน แต่หากเป็นกรณีร้ายแรงฝ่ายกำกับดูแลและควบคุมการประกันชีวิตมีอำนาจในการเพิกถอนใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตได้

2) ในกรณีที่บุคคลใดอ้างตนว่าเป็นตัวแทนประกันชีวิต โดยไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิตที่ออกโดยฝ่ายกำกับดูแลและควบคุมการประกันชีวิตตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ บุคคลนั้นจำเป็นต้องได้รับโทษทางอาญา คือให้ยึดหรือริบทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ใด ๆ หรือปรับไม่น้อยกว่าจำนวนของทรัพย์สินที่ริบหรือยึดได้ แต่ต้องไม่เกินห้าเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับ หากไม่สามารถยึดหรือริบทรัพย์สินใด ๆ ได้ บุคคลนั้นจำเป็นต้องเสียค่าปรับไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนหยวนแต่ไม่เกินห้าแสนหยวน

3.2 ประเทศญี่ปุ่น ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้า โดยมุ่งเน้นการเปิดเสรีต่าง ๆ โดยรัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ทำให้ระบบประกันภัยของประเทศญี่ปุ่นแบ่งออกเป็นประกันชีวิต การประกันวินาศภัยและการประกันภัยทางการค้า

สัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นและมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ตกลงทำสัญญาประกันชีวิตจากการชักชวนของบุคคลดังต่อไปนี้ 1) ตัวแทนประกันชีวิตที่ได้รับใบอนุญาตและได้ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานหรือคนกลางในเครือบริษัทประกันภัย หรือกับบริษัทประกันภัยโดยตรง หรือกับธนาคารที่เป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือกับบุคคลที่เกี่ยวกับการประกันอื่น ๆ ตามที่คณะรัฐมนตรี (Cabinet Order) กำหนดไว้ 2) เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของบริษัทประกันที่ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานหรือคนกลางในเครือบริษัทประกันภัย 3) ตัวแทนประกันชีวิตที่ได้รับการอบรมหลักสูตรตัวแทนประกันชีวิตในระยะสั้น หรือที่เรียกว่า ตัวแทนขายประกันระยะสั้น โดยผู้ที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรนี้จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะรัฐมนตรี (Cabinet Order) 4) นายหน้าประกันชีวิต หรือพนักงานหรือลูกจ้างของธนาคารที่สามารถประกอบธุรกิจขายประกันชีวิตได้

ความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิต บริษัทผู้รับประกันภัยหรือบริษัทในเครือบริษัทผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการขายประกันชีวิต

หากเป็นกรณีดังต่อไปนี้ บริษัทผู้รับประกันภัยหรือบริษัทในเครือบริษัทประกันชีวิตไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ 1) ตัวแทนขายประกันชีวิตได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนในการดูแลลูกค้าตามความเหมาะสม อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อกรมธรรม์ประกันชีวิต หรือผู้เอาประกันภัยอย่างดีแล้ว 2) ตัวแทนขายประกันชีวิตได้ชักชวนให้ผู้เอาประกันทำประกันภัย โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และข้อบังคับของบริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทในเครือบริษัทผู้รับประกันภัยแล้ว 3) ตัวแทนขายประกันชีวิตได้ทำการขายประกันให้กับผู้เอาประกันภัย ภายในขอบ

อำนาจที่บริษัทผู้รับประกันภัยหรือบริษัทในเครือบริษัทผู้รับประกันภัยมอบหมาย พร้อมทั้งได้ทำการดูแลและรักษาผลประโยชน์ของลูกค้าอย่างเหมาะสมแล้ว

หน่วยงานที่กำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิต การควบคุมตัวแทนในการนำข้อความมาชักชวนให้ทำประกันชีวิต สมาคมประกันภัย (The General Insurance Association of Japan : GIAJ) เป็นหน่วยงานหลักในการกระจายข้อมูลหรือระเบียบเกี่ยวกับการจำหน่ายประกันภัยทั่วไปในประเทศญี่ปุ่น

3.3 ประเทศแคนาดา รัฐโนวาสโกเชีย สัญญาประกันชีวิต หมายถึง การที่ผู้เอาประกันภัยตกลงเข้าทำสัญญาเพื่อที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ใด ๆ ตามที่ตกลงไว้ในสัญญาขณะที่ตนยังมีชีวิตอยู่ แต่หากที่ผู้เอาประกันชีวิตได้เสียชีวิตลงก่อนครบกำหนดอายุสัญญา ผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินผลประโยชน์จากการเสียชีวิตของผู้เอาประกันภัยโดยปลอดภาษี โดยปกติของการทำประกันชีวิตผ่านตัวแทนประกันชีวิต จะเกิดจากการที่ผู้ทำประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยเกิดความไว้วางใจในวิธีการสนทนา วิธีการขาย หรือวิธีในการเจรจาต่อรอง หรือวิธีการเจรจาให้ต่ออายุสัญญาของตัวแทนประกันชีวิต ทำให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ทำประกันภัยเกิดความมั่นใจและยินยอมที่จะชำระเบี้ยประกันภัยตามข้อเสนอหรือข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาประกันชีวิต สัญญาประกันชีวิตจึงเกิดขึ้น

ตัวแทนประกันชีวิต หมายถึง บุคคลที่กระทำการใด ๆ แทนบุคคลอื่นภายใต้ขอบเขตที่ระบุไว้ในสัญญา หรือกระทำการตามข้อตกลง โดยอาจเป็นพนักงาน ลูกจ้าง ผู้ถือหุ้น หรือบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากบริษัทผู้รับประกันภัย และมีหน้าที่ในการเจรจา ต่อรอง ทำความตกลงใด ๆ เกี่ยวกับการทำประกันชีวิตหรือการขอต่ออายุตามสัญญาประกันชีวิต แต่การเจรจานั้น ๆ จะต้องไม่เกินขอบอำนาจของบริษัทประกันชีวิต

ความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิต ตัวแทนประกันชีวิตต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวเมื่อได้กระทำการใด ๆ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ว่าตนได้ขายประกัน ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้รับใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตจากรัฐบาลกลางแคนาดา หรือตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกันภัย ของรัฐโนวาสโกเชีย หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกัน

ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตได้กระทำการอันมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกันภัยของมลรัฐโนวาสโกเชีย สำนักงานคณะกรรมการกำกับการประกอบธุรกิจประกันภัยมีอำนาจที่จะระงับหรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตหากภายหลังการดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นปรากฏว่า ตัวแทนประกันชีวิตนั้น ๆ กระทำความผิดจริง

หน่วยงานที่กำกับดูแลการประกันภัย คือ สำนักงานคณะกรรมการกำกับการประกอบธุรกิจประกันภัยมีหน้าที่ในการตรวจตรา สอดส่อง ดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยให้

ถูกต้องตามกฎหมายของผู้ว่าราชการมรัฐ และมีอำนาจในการออกคำสั่งใด ๆ อันจะเป็นการรักษาประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4. ผลการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิต

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่ามาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิตยังไม่รัดกุมและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันทำให้เกิดปัญหาดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตไม่ส่งเบี้ยประกันภัยคืนแก่ผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่บริษัทบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย กรณีบริษัทผู้รับประกันภัยได้มอบหมายให้ตัวแทนประกันชีวิตมีหน้าที่ชักชวนเข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท เมื่อตกลงทำสัญญาประกันชีวิตและผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยเรียบร้อยแล้ว เมื่อบริษัทผู้รับประกันภัยพิจารณาเห็นว่าผู้เอาประกันภัยมีความเสี่ยงสูง เช่น กรณีเป็นโรคร้ายแรง เป็นต้น บริษัทผู้รับประกันภัยจึงบอกปิดไม่รับทำสัญญาประกันชีวิตดังกล่าวและบริษัทผู้รับประกันภัยให้ตัวแทนประกันชีวิตนำเบี้ยประกันภัยงวดแรกที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระไปคืนแก่ผู้เอาประกันภัย ตัวแทนประกันชีวิตได้รับมอบอำนาจแต่ไม่นำเบี้ยประกันภัยคืนแก่ผู้เอาประกันภัยโดยมีเจตนาทุจริต ผู้เอาประกันภัยสามารถใช้สิทธิทางแพ่งเรียกร้องเอาค่าบริษัทผู้รับประกันภัยให้คืนเบี้ยประกันภัยแก่ตนได้ บริษัทผู้รับประกันภัยสามารถมารีเรียกให้ตัวแทนประกันชีวิตรับผิดชอบใช้คืนให้แก่บริษัทได้ ในทางอาญาผู้เอาประกันภัยสามารถร้องทุกข์กล่าวโทษ เพื่อให้มีการดำเนินการคดีในทางอาญาแก่ตัวแทนประกันชีวิตได้

การกระทำดังกล่าวของตัวแทนประกันชีวิต ทำให้บริษัทได้รับความเสียหาย เพราะต้องการจ่ายเงินคืนผู้เอาประกันภัยข้ามสอง อาจกระทบถึงฐานะการเงินของบริษัทและกระทบถึงเงินสำรองประกันชีวิตที่บริษัทต้องจัดสรรไว้ เพื่อจ่ายคืนตามที่ระบุในสัญญา เมื่อมีการมรณะหรือสัญญาครบอายุ จึงเห็นว่าควรจะได้มีบทบัญญัติวางบทกำหนดโทษไว้เป็นการเฉพาะให้สูงกว่าโทษมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ให้เท่ากับบทกำหนดโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการฉ้อโกงประชาชน

4.2 ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตไม่นำค่าสินไหมทดแทนชดใช้แก่ผู้เอาประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัยตกลงทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทผู้รับประกันภัย เมื่อมีการมรณะหรือสัญญาครบกำหนด อาจมีกรณีที่บริษัทผู้รับประกันภัยได้มอบหมายตัวแทนประกันชีวิตนำเงินไปชดใช้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย แต่ตัวแทนประกันชีวิตไม่นำเงินชดใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย กรณีนี้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ สามารถเรียกให้บริษัทผู้รับประกันภัยรับผิดชอบชดใช้ให้แก่ตนได้

จากปัญหาเมื่อตัวแทนประกันชีวิตไม่นำเงินชดใช้แก่ผู้เอาประกันภัย ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยซึ่งบริษัทผู้รับประกันภัยต้องร่วมรับผิดชอบจากการกระทำโดยไม่สุจริตของ

ตัวแทนประกันชีวิต ควรกำหนดโทษไว้เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับ ข้อ 4.1

4.3 ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นโดยปกปิดข้อความจริงของผู้เอาประกันภัย ว่าผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ชำระเบี้ยประกันภัยเอง แท้จริงแล้วตัวแทนประกันชีวิตเป็นผู้ชำระเบี้ยประกันภัยให้ กรณีดังกล่าวนี้ควรมีบทกำหนดโทษไว้เป็นการเฉพาะ

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอบความรู้ของตัวแทนประกันชีวิต สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ได้กำหนดหลักสูตรการอบรมและการทดสอบสำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตมีหน้าที่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพและอบรมการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของตัวแทนประกันชีวิต ตามที่บริษัทจัดอบรมหรือส่งไปอบรม เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาวิธีการดำเนินงาน อันเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องับสัญญาประกันชีวิต อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างจริยธรรมวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิต และยึดถือการปฏิบัติตามหลักสุจริต อันจะเป็นการลดปริมาณความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการละเมิดของตัวแทนประกันชีวิตต่อผู้เอาประกันภัย ประเทศไทยก็ควรบรรจุหลักสูตรดังกล่าวด้วย

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้ขอใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ซึ่งตามมาตรา 69 มิได้มีการกำหนดเรื่องคุณสมบัติด้านการศึกษาของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตไว้ ต่างกับผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ซึ่งกฎหมายมักมีการกำหนดคุณสมบัติในเรื่องคุณสมบัติการศึกษาไว้แทบทั้งสิ้น

4.6 ปัญหาเกี่ยวกับการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยของตัวแทนประกันชีวิต ในการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท ตัวแทนประกันชีวิตอาจนำข้อความหรือภาพโฆษณาหรือหนังสือชักชวนที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากบริษัทผู้รับประกันภัยไปชักชวนบุคคลภายนอกเข้าทำสัญญาประกันชีวิตซึ่งไม่ตรงกับข้อความคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัย ทำให้บุคคลภายนอกหลงเชื่อและตกลงทำสัญญาประกันชีวิต การกระทำของตัวแทนประกันชีวิตดังกล่าวก็เพื่อให้ตนมีลูกค้ามากขึ้นและได้รับค่าตอบแทนมากขึ้นเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยจากการหลงเชื่อข้อความหรือภาพโฆษณาหรือหนังสือชักชวนที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากบริษัท

จากการศึกษาอันเป็นการกระทำที่ขาดและขัดต่อจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิต พบว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนมีบทบัญญัติการลงโทษทางอาญากรณีตัวแทนประกันชีวิตหลอกลวงให้บุคคลภายนอกหลงเชื่อและยื่นคำขอทำสัญญาประกันชีวิต

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการของตัวแทนประกันชีวิตเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา ดังนี้

5.1 ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตไม่ส่งคืนเบี้ยประกันภัยคืนแก่ผู้เอาประกันภัยและปัญหาตัวแทนประกันชีวิตไม่นำค่าสินไหมทดแทนชดใช้แก่ผู้เอาประกันภัย เกิดจากการกระทำโดยไม่สุจริตของตัวแทนประกันชีวิต ควรมีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะใน พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ให้ระวางโทษทางอาญาให้สูงเท่ากับโทษตาม พระราชบัญญัติน้ำอึ่งประชาชน

5.2 ปัญหาตัวแทนประกันชีวิตทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นโดยปกปิดข้อความจริงของผู้เอาประกันภัย ทำให้เกิดความเสียหายต่อบริษัท เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติประกันชีวิตไม่ได้มีการบัญญัติโทษกับตัวแทนประกันชีวิตที่กระทำความเสียหายต่อบริษัทผู้รับประกันภัย ดังนั้นควรมีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะใน พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 41 (4) ควรบัญญัติดังนี้

“ดำเนินงานทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือบริษัท หรือประชาชน”

5.3 ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอบความรู้ของตัวแทนประกันชีวิต ควรเพิ่มหลักสูตรเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพการเป็นตัวแทนประกันชีวิต และการพัฒนาบุคลิกภาพของตัวแทนประกันชีวิตไว้ในหลักสูตรด้วย เพื่อให้ตัวแทนประกันชีวิตมีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีให้ธุรกิจประกันชีวิต

5.4 ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้ขอใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิต ควรมีการเพิ่มบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 69 โดยกำหนดคุณสมบัติของขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตต้องมีคุณวุฒิด้านการศึกษาขั้นต่ำระดับปริญญาตรี เพื่อให้มีความสมบูรณ์เพราะตัวแทนประกันชีวิตเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่นเดียวกับผู้ประกอบวิชาชีพอิสระด้านอื่น ๆ

5.5 ปัญหาเกี่ยวกับการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยของตัวแทนประกันชีวิต ควรมีเพิ่มบทบัญญัติการลงโทษทางอาญาในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 กรณีตัวแทนประกันชีวิตนำข้อความหรือภาพโฆษณาหรือหนังสือชักชวนที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากบริษัทผู้รับประกันภัยไปชักชวนบุคคลภายนอกให้หลงเชื่อเข้าทำสัญญาประกันชีวิตให้ชัดเจน เพื่อป้องกันและปราบปรามมิให้ตัวแทนประกันชีวิตกระทำการดังกล่าว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กมลวรรณ กิรติสมิต. “ระบบตัวแทนประกันวินาศภัยในประเทศไทย.” *วารสารประกันภัย*, 13 (51) .

จำปี โสทธิพันธุ์. (2552) . *คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา* (พิมพ์ครั้งที่14) . กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน.

จิตติ ดิงศภักดิ์. (2524) . *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 10) .
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2540) . *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยประกันภัย*. กรุงเทพมหานคร :
นิติธรรม.

ทศพร แฉลงธรรม. (ม.ป.ป.) . “มาตรการคุ้มครองผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยในประเทศไทย.”
กรมการประกันภัย 21 ปี.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประมวลกฎหมายอาญา.

พระราชบัญญัติประกันชีวิต แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2551.

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535.

โพธิ์ จรรย์โกมล. (2524, มกราคม – มีนาคม) . “หลักกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญา
ประกันภัย.” *วารสารสำนักงานประกันภัย*, 7.

ศูนย์ความรู้เพื่อการค้าและการลงทุนกับจีน, (2009) . *โครงสร้างของกฎหมาย*. สืบค้นเมื่อ 3
กันยายน 2556, จาก

http://www.chineselawclinic.moc.go.th/info/info_detail.php?idcont=4&idcontsub=320

สถิตย์ เล็งไธสง. (2550) . *กฎหมายลักษณะตัวแทน และนายหน้า* (พิมพ์ครั้งที่4) .
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร.

ภาษาต่างประเทศ

BOOK

Don M.McGill (1995) . *Legal Aspects of Life Insurance*. Illinois: Richard D.Irwin .

F.M.B. Reynolds (1985) . *Bowstead on Agency*. The Common Law Library.

Richard Stone (1996) . *Law of Agency*.

Insurance Act CHAPTER 231 OF THE REVISED STATUTES,1989.

Insurance Law of the People's Republic of China.

Insurance Business Act.

Law number: Act No. 105 of 1995 Amendment: Act No. 59 of 2009.